

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Tamás Imő*
Cím: *Megalapították a magyar
hanglemez-muzeumot*
Forrás: *Pesti Hírlap*

Nem. (Hely) *1938. IV. 10.* (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

489.9

Hely

Idő

"1938"

Személy

Megalapították a magyar hanglemez-muzeumot

A Néprajzi Múzeum őrzi a népzenei és kegyeleti lemezek gyűjteményeit Elakadt az európai csereviszony tervének megvalósítása

Öt évvel ezelőtt megírtuk, hogy európai mozgalom indult az emberi hang megőrkítésére. A kulturális mozgalom célja az, hogy minden nemzet hanglemezekre gyűjtse, amit az emberi hang, beszéd, ének, zene tekintetében érdemesnek tart megőrizni az utókor számára. Magyarország sem maradt el e nemzetközi törekvésektől és Lajtha László muzeumi igazgatóúr, zenetörténész, akkoriban Párizsban tanulmányozta a fonográflemez lemásolásának módszerét. A Pesti Hírlap annak idején részletesen beszámolt arról, hogy Lajtha Lászlónak sikerült másolatot készítenie egy sérült hanglemezről, amely Kossuth Lajos egyik turini beszédéről készült. A másolat a beszédnek néhány valamennyire hallható mondatát megmentette. A magyar „hangmuzeum” terve akkor még csak álom volt. Azóta műszaki téren is nagy a fejlődés és időközben megvetették a magyar hanglemez-muzeum alapját.

Híres emberek hangja lemezen

Öt év előtt a Nemzeti Múzeum zenetörténeli osztálya 3000 fonográfhengerral rendelkezett. E hengerek Vikár Béla, Bartók Béla, Kodály Zoltán és Lajtha László népdalgyűjtését őrizték. A Petőfi Társaság, Gáspár Jenő, a költő-titkár értesítése szerint őrzt néhány fonográfhengert a hangfelvétel őskorából, Jókai Mór, Gyulai Pál, Vadnay Károly, Szász Károly, báró Podmaniczky Frigyes, és több felvétel 48-as honvédek hangjáról készült. Ezek a hangok már, sajnos, nem szólnak meg, mert a hengerek elromlottak.

A Pete Csongor alapította és már megszűnt Első magyar hanglemezgyár 1913-ban prózai gramofonfelvételeket készített Polónyi Géza és Vámbéry Ármán hangjáról. Ujházy Ede olasz dalt énekelt a gramofonba. Ugyancsak felvették báró Wlassics Gyula, Berzeviczy Albert, Molnár Ferenc és Kossuth Ferenc egy kis beszédét és gramofonlemezre került a többi

közt Rákosi Jenő, Hock János, Vázsonyi Vilmos és Heltai Jenő hangja. Érdekes, hogy Tisza István nem engedte megőrkíteni a hangját. Egy berlini gyár bécsi fiókja 1915-ben Ferenc József néhány németnyelvű mondatát vette fel, majd 1918-ban egész sorozatot készített osztrák hadvezérek hangjáról. A sorozatból csak József kir. herceg beszédének egyik lemez-oidala magyar.

Évekkel ezelőtt megőrkítették Horthy Miklós kormányzó beszédét a vitézi székhez, továbbá gróf Bethlen István és gróf Klebelsberg Kunó egy-egy beszédét. Oáry Árpád előadásában két Vörösmarty- és két Ady-verset vettek fel hanglemezre.

Új módszerrel gyűjtik a hangmuzeum anyagát

Könnyen elképzelhetjük, mi minden veszett el — nagy államférfiak, szónokok, színművészek hangja — amit a gramofonlemez megőrkíthetett volna. Öt év óta nagyot változott a helyzet, végre megtörténtek a lépések a magyar hanglemezmuzeum létesítésére. Lajtha László sürgette ezt annak idején — mint megírtuk — hivatkozva arra, hogy Párizs, Berlin, Hága, Madrid, Bécs, Bukarest, Káiro és Amerika több városának egy-egy kulturális intézménye gyűjti ily célból rendszeresen a hanglemezeket. Madridban a spanyol,

Káiroban az arab zene megőrkítésére irányul a gyűjtés.

A gramofonfelvételek legújabb módszere a legkisebbre csökkentette a zavaró gépzörejt, mert ma már nem tölcserbe, hanem mikrofonba beszélnek, énekelnek és elektromos uton kerül „hangvágó gép” segítségével viaszkorongra az emberi hang. Erről készül a negatív „apa”-matrica, a pozitív „anya”-matrica, majd a présmatrica és végül a legutóbbiról a forgalomba kerülő „fekete” lemez. Ez az eljárás a hang megőrzésének teljes biztonságu módszere.

A Néprajzi Múzeum megállapodott a Magyar Rádióval, hogy a Rádió népzenei gyűjtésének és kegyeleti felvételeinek egész lemezanyagát örök letétül a Néprajzi Múzeumban helyezi el. A matricákat és a fekete lemezek 3—3 példányát adják a muzeumnak és a fekete lemezek közül egyet nem játszanak le. Ez a megállapodás a hanglemez-múzeum alapját vetette meg és korszakalkotónak mondható. Evente körülbelül 200 lemezt készítenek az előbb ismertített pontos és megmaradó eljárással. A tudományos előkészítést a Néprajzi Múzeum végzi. Népmesefelvételeken kívül prózai és ugynevezett kegyeleti felvételek is készülnek.

Ismeretes, hogy legutóbb „Az ember tragédiájának” előadását vették fel harminc viaszlemezre. Dr. Németh Antal, a Nemzeti Színház igazgatója nemrég előadást tartott és Eleonora Duse, Sarah Bernhardt, meg Alexander Moissi hangját mutatta be régi külföldi hanglemezekről. A Néprajzi Múzeumnak meg kellene szereznie a még fellelhető hazai és külföldi ritka lemezeket.

Politika és hanglemez

1933-ban meg is indult a nemzetközi mozgalom abból a célból, hogy a népek kormányait hangmuzeum anyagának összegyűjtésére ösztönözze. A La Commission Internationale de Cooperation Intellectuelle párizsi intézete akkor elhatározta, hogy emlékiratot dolgoz ki és abban kéri a Népszövetség keretébe tartozó nemzetek kormányait, hogy a néprajzi és népköltészeti gyűjtésen kívül vétesse gramofonlemezre államférfiak, írók, nagy színészek hangját, zeneművészek előadását. A Szellemi Együttműködés párizsi szerve fölvetette a tervet, hogy a nemzetek aztán cseréljék ki egymás között a jelentős hanglemezek egy-egy példányát. Elhatározta, hogy erre ugyancsak emlékiratban kéri a Népszövetség keretébe tartozó nemzetek kormányait.

Sajnos, a politikai ellentétek és fordulatok e törekvéseknek nem kedveznek és az európai külpolitika izzó hangulata közben elakadt a nemzetközi csereviszony tervének megvalósítása. Némely nemzet azonban ma is érdeklődik a hanglemezgyűjtés iránt, legutóbb Párizsban afelől érdeklődtek, hogy gróf Apponyi Albert hangját megőrkítették-e hanglemezre és megszerezhető-e ilyen hanglemez.